

گفت و گو با فریار جواهريان

دبیر نمایشگاه باغ ایرانی



همهی کاربری‌های باغ، البته وقتی طرحی سه سال طول می‌کشد، طبیعی است که طرح‌ها و ایده‌ها مرتب تغییر می‌کند تا لحظه‌ی تحويل که هنرمند ناچار می‌شود کارش را در همان شرایط ثبت کند. دبیر یک نمایشگاه به مثابه محقق و کارگردان نمایشگاه است و با داشتن مفهوم اولیه کم و بیش می‌داند که چه کار دارد می‌کند. کار هنرمندان در این نمایشگاه بسیار موفق بوده است.

- نمایشگاه باغ ایرانی پیوندی با فرهنگ و هنر کهن ما بود. نقش گذشته و اندیشه‌ی دیرینه را در شکل گیری هنر امروز چگونه می‌دانید؟

در جوامع سنتی اصولاً ما مرتب به پیشینه‌مان تکیه می‌کنیم و به آن اتکا داریم. در حوزه‌ی هنر هم مرتب گذشته و تاریخ هنر در اندیشه‌ی ما هاست. همه شعر می‌دانند، و حافظ و مولانا ز بردارند. این پیوند، زنجیر وار و نسل به نسل منتقل می‌شود. اما بعد از جریانات جهانی شدن هنر، ایرانی‌ها تا حدودی جایگاه خود را گم کرده‌اند و فکر می‌کنند اگر لزوماً یک کار دکانستراکتیویستی بسازند بهتر از آن است که به اندیشه و تجربه‌ی کهن خود رجوع کنند. اما رجوع به گذشته ایرانی می‌تواند اتفاقاً حرف جهانی هم داشته باشد. اگر قرار است ما صاحب هنر یا اندیشه‌ای شویم، باید اول فلسفه و متکران خود را بشناسیم. علت شکوفایی هنر دوران صفوی وجود سه متکران بزرگ بود: ملا صدر، میر فندرسکی و میرداماد. هنر همیشه در دوره‌هایی شکوهمند است که تفکر در کتابش باشد. در مورد هنرمندان ما، ناگهان فلسفه تبدیل به فلاسفه پست مدرن شده‌اند و این به نگاهان ارتباط آن‌ها را با پیشینه‌شان قطع کرده است. تفکر پست مدرن البته خوب است ولی مناسبت آن با جامعه هم باید حفظ شود. در هر حال اول تفکر (concept) می‌آید و بعد image.

- معیارهای انتخاب آثار چه بود؟

در درجه اول این که کارها اصیل و ایرانی باشند، دوم این که از الگوی باغ ایرانی سرچشمه گرفته باشند. سوم این که تقلید از کارهای غربی نباشد.

- در مورد نحوه اجرای آثار چه نظری دارید؟

متاسفانه اجرایها در مقایسه با ایده و مفهوم (concept) کار و نیز در مقایسه با طرح‌های سه بعدی که به ماده شده بود، ضعیف‌ترند. به جز تعداد کمی از کارها، بقیه از نظر احراری مشکلاتی دارند.

- در انتخاب هنرمندان، نسل خاصی را در نظر داشتید؟

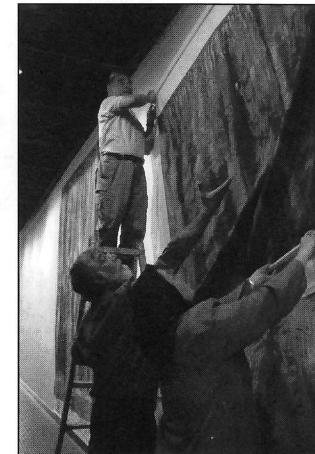
در این نمایشگاه از همهی نسل‌ها هنرمندانی حضور دارند. از ابوالقاسم سعیدی و یکتاپی گرفته که آثار نقاشی‌شان در نمایشگاه ارایه شده است) تا پرویز تناولی و بهروز دارش و مهرجویی، همچنین نسل هنرمندان بعد از این‌ها، مثل گروه سی، و در آخر هم نسل جوان این نمایشگاه.

- از کار جوانترها راضی بودید؟

خیلی عالی بود. من فکر می‌کنم از سه سال پیش تا الان چیزی در ایران در حال رویش است. آن چه در سینما حدود ده سال است آغاز شده کم کم به عکاسی، نقاشی، معماری، مجسمه‌سازی و دیگر هنرها سرایت کرده و همه چیز در تحول و جنب و جوش است. احساس می‌کنم یک چیزی از زیر در حال جوشیدن است که خیلی خوب است!

- حرف نهایی؟

مهم ترین چیز برای من در این نمایشگاه طرح این مفهوم و توجه به مقوله‌ی باغ ایرانی بود. باغ موجودی است زنده و خیلی شکننده، و اگر به آن رسیدگی نشود از بین می‌رود. ما بسیاری از



فریار جواهريان، دبیر نمایشگاه باغ ایرانی، فارغ‌التحصیل در دو رشته معماری و شهرسازی از دانشگاه هاروارد است. او یک سال محقق و پژوهشگر MIT بود. پس از بازگشت به ایران، در زمینه‌ی طراحی و معماری و نیز پژوهش‌های علمی و تکارش مقالات در مجله‌های تخصصی معماری به فعالیت پرداخت. از نمونه آثار معماری او می‌توان به اسیایی بنای انجمان خوش‌نویسان ایران اشاره کرد.

- اطفاً درباره چگونگی شکل گیری این ایده و آغاز نمایشگاه بraigan بگویید.

باغ ایرانی چیزی نیست که فقط متعلق به من باشد، بلکه متعلق به همه است و شاید صدها نفر به این موضوع فکر کرده باشند. ۲۶ سال پیش در موزه‌ی هنرهای معاصر تهران خانم نسرین فقیه که موزه‌دار بخش معماری بودند، تصمیم به برگزاری نمایشگاهی در معرفی باغ‌های ایرانی گرفتند و شمار زیادی نقشه از متابع مختلف جمع آوری و بعضی را هم تهیه کردند. حدود ۲۶ سال این مجموعه در موزه هنرهای معاصر تهران موجود بود. سه سال پیش هنگامی که مطلبی را برای نشریه طاووس تهیه می‌کردم، متوجه شدم از بین شانزده ساختمان سفارت جمهوری اسلامی در شانزده کشور جهان، سیزده ساختمان به طور علني یا ضمني از باغ‌های ایرانی الهام گرفته‌اند. به این فکر افتادم که آیا الگوی باغ هنوز این قابلیت را دارد که سرآغاز کارهای هنری مدرن شود؟

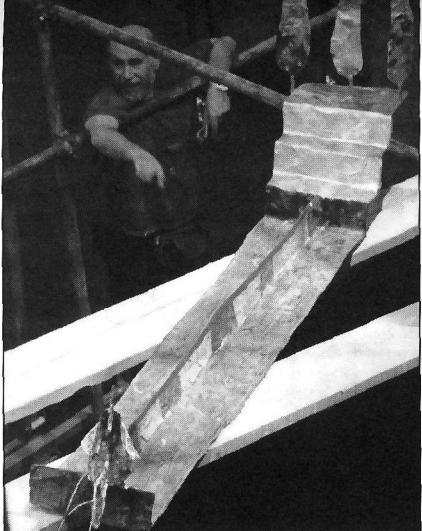
اول با آقای کیارستمی تماس گرفتم و ایشان استقبال کردند. بعد پیشنهاد را به طور مبسوط با نقشه‌ها و طرح‌های کامل به موزه هنرهای معاصر ارایه دادم. این پیشنهاد شامل یک تغییر بنیادی در موزه، با فواره‌ها، آیشارها و حوض‌ها و خلاصه پر کردن موزه با کلیه‌ی عناصر باغ بود. در این طرح بیشتر به ویدیو آرت فکر می‌کردیم.

البته با خانم فقیه که نطفه‌ی تاریخی این نمایشگاه را رقم زده بود نیز تماس گرفتم و به ایشان طرح را پیشنهاد کردم ولی ایشان قول نکردند (البته در این نمایشگاه یک اثر ارایه کرده‌اند). به مدت یک سال جلساتی با حضور دکتر سمعی آذر و ۱۲ هنرمند و معمار و کارشناسان موزه برگزار شد تا پروژه موردن موافقت قرار گرفت. به علت وجود هفده باغ رسمی که مدارک آن‌ها موجود بود، اول تصمیم داشتم از هفده هنرمند دعوت کنم. اما به مرور با اضافه شدن افراد علاقه‌مند به پروژه، تعداد کارها بیشتر شد و نهایتاً تمام طرح‌ها در شورای هنری بررسی و حدود سی اثر تایید شد.



- میزان تطابق طرح‌های داده شده با ایده‌ی اولیه شما چقدر بود؟

تقریباً تمام عناصر باغ در این نمایشگاه هست، آب، درختان، رستنی‌ها، پرنده‌گان، عشقان، احیان و ...



نمایشگاه «باغ ایرانی، حکمت کهن، منظر جدید»، روز دوشنبه ۲۳ شهریور در موزه هنرهای معاصر تهران افتتاح می شود. این نمایشگاه بزرگ که سالها پژوهش و کار را پشت سر گذاشته، شامل چندین بخش هم زمان است. بخش علمی یا مستند نمایشگاه، به معنی هفده باغ ایرانی در موزه هنرهای معاصر، با استفاده از نقشه ها و مدارک موجود در موزه هنرهای معاصر (از ۲۶ سال پیش)، عکس های تاریخی این امکنه و عکس های وضعیت فعلی آن ها می پردازد. همزمان، نمایشگاهی از فرش های ایرانی با موضوع باغ در موزه هی فرش ایران، نمایشگاهی از مراکت ها در دانشکده هنرهای

باغ ایرانی، حکمت کهن، منظر جدید



زیبا، نمایشگاهی از نگارگری ایرانی با مضمون باغ در موزه هی رضا عباسی برگزار می شود. همچنین نمایشگاهی از طراحی های پارک ها و باغ های فرهاد ابوضیا، یکی از بزرگترین طراحان منظر کشور، و از مهم ترین گیاه شناسان در خانه هنرمندان برگزار می شود. نمایشگاه های اخیر با حمایت سازمان میراث فرهنگی برگزار می شوند. انتشارات این نمایشگاه شامل دو بروشور فارسی و انگلیسی و نیز دو کاتالوگ کامل از معرفی باغ ها و نیز آثار هنرمندان به دو زبان انگلیسی و فارسی است.

هم زمان با این نمایشگاه، همایشی در معرفی باغ های ایرانی حدود اوخر مهرماه با مشارکت سازمان

میراث فرهنگی در موزه هنرهای معاصر تهران برگزار می شود. بخش «منظر جدید» شامل آثار حدود سی هنرمند است که به شیوه های مختلف حول مضمون باغ ایرانی به آفرینش هنری پرداخته اند. دکتر علیرضا سمیع آذرباره ای این نمایشگاه چنین می گوید: «این نمایشگاه در واقع اولین نمایشگاه موضوعی (thematic) در حوزه هنر تجسمی ایران است. از مجموعه هی نمایشگاه های New Art که در آن بیان هنری کاملاً آزاد است، از مدیوم های کلاسیک گرفته تا روش های بیان هنری کاملاً جدید. در این نمایشگاه، هیچ محدودیت برای روش های بیان هنری و خلاقیت هنرمند وجود ندارد. با وجود این تنوع و گوناگونی، از جهت موضوعی کل کار دارای پوستگی است. در گذشته با توجه به شیوه های مدرنیستی که حاکم بود، همواره دغدغه هی فرم بر موضوع اثر هنری سایه می انداخت، به طوری که اثر بیش از آن که در خدمت بیان ذهنیت هنرمند باشد، در خدمت اصول و قواعد نقاشی با آموزه های مدرنیسم قرار می گرفت. بنابراین چیزی به نام نمایشگاه موضوعی، موضوعیت نمی بافت. اما این نمایشگاه این امکان را به هنرمندان می دهد که آزادانه با هر تکنیک و شکل بیانی و هر رسانه دلخواه، ذهنیت خود را ارایه کنند. بدین ترتیب این نمایشگاه می تواند سرآغاز نمایشگاه های دیگر با موضوعات فکری و اجتماعی باشد. که محل بیان منویات هنرمند قرار گیرد و صدای خاموش او را به فریادی رسا تبدیل نماید». دبیر نمایشگاه هنر جدید خانم فریار جواهیریان و دبیران اجرایی آقایان عقوب امدادیان، غلامرضا نامی و شاهرخ دیلمقانی هستند. بخش پژوهش معماری به کمک خانم آزاده شاهچراغی صورت گرفته و خانم ها او اسرار جویی و کیانا دلشناد در ارتباط با این نمایشگاه با خانم جواهیریان همکاری مستقیم داشته اند.

هم اکنون، در آخرین ساعت باقی مانده، هنرمندان در تکاپوی نصب و اجرای آثارشان هستند. موزه حال و هوای دیگری یافته است. به جای کار کالدر، سروها و سوارهای فرشید متفاوتی می درخشد. پرویز تناولی در گالری نهم سی مرغ خود را نصب می کند. رضا درخشانی اثر خود را بر دیوار ماریچ درونی موزه قرار می دهد. رکنی حائزی، بیتا فیاضی، پویا آریانپور، و هنرمندان گروه سی همه در تکاپو هستند. بیرون موزه نسرين فقیه ساخت نگران پژمرده شدن گل هایش است. او تا دیروقت شب به کار مشغول بود. در سمت دیگر باغ، امیر معبدنی های فلزی اش را می کارد. کار سه راب سپهری روی پالل آرام می گیرد. پشت تربای موزه لیدا قدسی چیدمان کارش را تغییر می دهد. کامبیز صبری و همسرش همزمان بر روی اثر شالیزار و جعبه های نمایش آثار باستانی کار می کنند. فریار جواهیریان گالری می دود و بر نصب کارها نظارت می کند. مجسمه هی هنری مور روی چرخ به انبار می رود. موزه برای بربایی یک باغ آماده می شود. یک باغ ایرانی، سرد�دار یک جریان ایرانی، یک نگاه ایرانی، یک حرف جهانی.

